

UOT 372.881.111.1

Mehparə Məmməd qızı Əliyeva
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
Xarici Dillər Mərkəzinin müəllimi

**İNGİLİS DİLİ DƏRSLƏRİNDƏ ATALAR SÖZLƏRİNDƏN
İSTİFADƏ ETMƏK ÜSULLARI**
(Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin iş təcrübəsindən)

Мехпара Мамед гызы Алиева
педагог Центра Иностранных Языков Азербайджанского
Государственного Педагогического Университета

**ПРИЁМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОСЛОВИЦ НА ЗАНЯТИЯХ ПО
АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ**
(из опыта работы Азербайджанского Государственного Педагогического Университета)

Mehpara Mamed Aliyeva
teacher of the Center of Foreign Languages at
Azerbaijan State Pedagogical University

TECHNIQUES FOR USING PROVERBS IN ENGLISH CLASSES
(from the experience of the Azerbaijan State Pedagogical University)

Xülasə. Məqalədə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin təcrübəsinə dair ingilis dilində atalar sözlərinin dərstdə istifadəsinin mahiyyəti açıqlanır. Müəllif qeyd edir ki, biz ingilis dilini öyrənərkən dil hadisələrini, adət-ənənələrini, incəsənətini, mənəvi dəyərlərini, xalqların həyat tərzini öyrənir və müqayisə edirik. Məsələn, ingilis atalar sözlərini öyrənməklə biz tələbələrə eyni fikrin müxtəlif dillərdə müxtəlif vasitələrlə necə çatdırıldığını izah edirik. Hər iki xalqın atalar sözlərində ifadə olunan və ümumbəşəri dəyər daşıyan xalq müdrikliyinə xüsusi diqqət yetirilir.

Açar sözlər: *atalar sözləri, mənəvi dəyərlər, innovativ metodlar, universal dəyərlər, şüuraltı təsir*

Резюме. В статье раскрывается сущность использования пословиц на занятиях по английскому языку на опыте работы Азербайджанского Государственного Педагогического Университета. Автор отмечает, что, изучая английский язык, мы исследуем и сравниваем языковые явления, обычаи, традиции, искусство, нравственные ценности, образ жизни народов. Изучая английские пословицы, например, мы объясняем студентам как одна и та же мысль передается разными средствами на разных языках. Особое внимание уделяется народным мудростям, выраженные в пословицах обоих народов и имеет общечеловеческое значение.

Ключевые слова: *пословицы, нравственные ценности, инновационные методы, универсальные ценности, подсознательное влияние*

Summary. This article is devoted to English proverbs. Proverbs are the wisdom of the people whether they are English or Azeri. You know that most of the proverb in different languages are quite similar; they express the same ideas. Proverbs teach us about life, love of motherland they explain has to choose friends, what is right and wrong in people's behaviour.

Key words: *proverbs, moral qualities, innovative methods, universal values*

Bu gün dünyada qloballaşan ən mühüm ha- və münasibətlər yaratmaqdır. Bu mühüm mə-
disələrdən biri də dövlətlər, xalqlar arasındakı ünsiyyət və suluiyyətin bir hissəsi tədris müəssisələrinin üzə-

rinə düşür. Bu təhsil müəssisələrindən biri də fəaliyyət göstərdiyimiz Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetidir. Mədəniyyətlərarası dialoqlardan danışarkən bizim tələbələrin xarici dilləri yüksək səviyyədə bilmələrinin vacibliyi danılmazdır. Azərbaycanı dünyaya tanıdan, onun himnini səsləndirən, onun bayrağını göylərə ucaldan gənclərimizə xarici dillərdə ünsiyyət qurmaq bacarığı bu gün hər zamankından daha vacibdir.

Digər mühüm bir məsələ də gənc tələbələrin dünyagörüşünü genişləndirmək, milli-mənəvi dəyərlərinə arxalanaraq digər xalqların da tarixi, mədəniyyəti, mənəvi dəyərləri ilə zənginləşməkdir. Müasir tələbələr dünyada əsl vətənpərvər, millətini sevən, onunla fəxr edən, onun uğurlarını, problemlərini layiqincə, savadla, xarici dildə izah edərək Azərbaycanı təmsil etməyi bacarmalıdır.

Dediyimiz hər iki mühüm vəzifəni biz xarici dil müəllimləri çox böyük imkanlara malik olan fənnimiz vasitəsilə həyata keçiririk.

Bu gün xarici dil tədrisində həddindən artıq innovativ metodlar mövcuddur. Hər bir yeniliyə hazır olan, yaradıcı, savadlı müəllim mövcud olan müxtəlif kommunikativ, innovativ metodlardan, tədris etdikləri ali məktəbin profilinə uyğun olanlardan imkan daxilində istifadə etməlidir.

Qeyri-dil ixtisaslı ali məktəblərin çoxunda olduğu kimi, ADPU-da da xarici dillərin tədrisi üçün verilən saatların miqdarı həm dili səlis danışmaq səviyyəsində öyrətməyə, həm də tələbələrin dünyagörüşünü genişləndirməyə, mənəvi dəyərlərlə zənginləşdirməyə bir o qədər də böyük imkanlar vermir. Bizim dərs zamanı mənəvi tərbiyədə çox böyük təsir gücünə malik olan dünya ədəbiyyatından əsərlər oxumağa, tanış olmaq imkanımız yoxdur. Bu boşluğu doldurmaq üçün dərs zamanı atalar sözlərindən istifadə etmək bizim ali məktəb üçün xüsusən məqsədyönlüdür. Qısa, lakonik deyilmiş, mənəvi cəhətdən çox böyük məna daşıyan bu kiçik həcmli cümlələr çox az vaxt ərzində, çox böyük dəyərlər, mənalar açır, böyük təsir gücünə malikdir.

Xalqların gündəlik həyat fəaliyyətinin, yaşayış tərzinin, mənəvi aləminin, ruhunun, ağıl və xarakterinin əsas və səciyyəvi cəhətləri heç bir ədəbi və folklor janrında atalar sözlərində olduğu qədər öz sərrast, kəskin və parlaq ifadəsini tapmır. Hər bir xalqın uzun əsrlər boyu apardığı müşahidələrinin, gəldiyi nəticələrin, tapdığı hə-

qiqətlərin nəticəsi kimi ortaya çıxan atalar sözləri özünəməxsus bir şəkildə ədəbiləşir. Həyatda hər şey dəyişir, həqiqətləri, hikmətləri əks etdirən atalar sözləri əsasən sabit qalır və hər zaman yaşayır. Atalar sözləri xalqın müdrikliliyini əks etdirən güzgüdür. Atalar sözləri əsrlərin sınağından keçib gələn xəzinədir. Xalqın dar günündə, şad günündə fikri dəqiq, məntiqlə ifadə etmək üçün işlənir. Ata-babalarımız öz həyat təcrübəsini atalar sözləri vasitəsilə gələcək nəsillərə ötürüblər. Atalar sözü müdrik fikir ifadə edir. Atalar sözü – atalarımızın yaratdığı və əsrlərdən bəri özünə həyat düsturu etdiyi hikmətli və möcüzə sözlərdir. Mövzu müxtəlifliyi ilə yanaşı bitmiş fikir, ümumiləşdirmə və nəticə atalar sözlərinə xas olan cəhətlərdir. Atalar sözləri xalqın həyatda sınınmış, müdrik və nəsihətli fikirlərindən ibarət olur və böyük əxlaqi-tərbiyəvi əhəmiyyət daşıyır. Əsas xüsusiyyəti həcmcə kiçikliyi, lakin mənacə hikmətli və nəsihətli olmasıdır. Atalar sözləri bitkin fikir ifadə edir, həm həqiqi, həm də məcazi mənada işlənir.

ADPU-nun xarici dilin tədrisi zamanı tələbələrin atalar sözlərini bilmə səviyyəsini müəyyənləşdirmək üçün eksperiment apardıq. Tələbələrin hər zaman belə tapşırıqları aşağıdakılardan ibarətdir:

1. A friend in need is a friend indeed.
Yaxşı dost yaman gündə tanınar.
2. Out of sight, out of mind.
Gözdən uzaq, könüldən iraq.
3. Kill two birds with one tone.
Bir əldə iki qarpız tutmaq.
4. Don't look a gift horse in the mouth.
Bəy verən atın dişinə baxmazlar.
5. A bird in the hand is north, two in the bush.
Soğan olsun, nağd olsun.
6. All is well that ends well.
Təki axırı xeyir olsun.
7. So many men,so many minds.
Ağıl ağıldan üstündür.
8. He laughs best who laughs last.
Qələbə son gülənindir.
9. When a tree bears much fruit it bends low.
Ağac bar verəndə başını aşağı əyər.
10. As you sow so you shall mow
Nə əkərsən, onu biçərsən.
11. He is ungrateful.

Çörəyi dizinin üstündədir.

12. Every cloud has a silver lining.

Hər qaranlıq gecənin bir parlaq gündüzü var.

13. Like father, like son.

Ot kökü üstə bitər.

14. Strong vinegar will break its own vessel.

Sirkə nə qədər tünd olsa öz qabını çatladar.

15. East or west, home is best.

Gəzməyə qərrib ölkə, ölməyə vətən yaxşı.

Atalar sözlərindən təlim prosesində tələbələrə kommunikativ vərdişlərini, kreativ, yaradıcı qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək üçün müxtəlif formalı oyunlarda, çalışmalarda, kommunikativ situasiyaların yaradılmasında istifadə etmək məqsədyönlüdür.

Dərsin mövzusunə hər dəfə uyğun olmasa da dərin mənaya malik olan, özündə dəyərli məna və dəyərləri cəmləşdirən atalar sözlərindən ibarət olan müxtəlif tapşırıqlar vasitəsilə tələbələrə atalar sözlərinə maraq yaratmağa çalışırıq. Məsələn, tələbələrə aşağıdakı atalar sözləri təqdim etmək və onları mənasına görə vətənpərvərlik, dostluq, əməksevərlik, həmrəylik, səbirlik kimi keyfiyyətlər üzrə qruplaşdırmağı tapşırıq.

• Həqiqi mənada işləmələr:

An apple a day keeps the doctor away.

• Gündə bir alma yesən, heç xəstəlik görməzsən.

• Honesty is the best policy.

Doğruya zaval yoxdur.

• Bad news travels.

Bəd xəbər tez yayılır.

• Fortune favours the brave.

• Qızıldan taxtın olunca, bir quru bəxtin olsun.

• Can the leopard change its spots.

Qozbeli qəbir düzəldər.

• Tastes differ.

Zövqlər müxtəlifdir.

Məcəzi mənada işləmələr:

• A little learning is a dangerous thing.

Kamil bir palançı olsa da insan, yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan.

• When in Rome do as Romans do.

Haraya getsən həmin yerin adət-ənənəsinə hörmətlə yanaş.

• Still waters run deep.

Suyun lal axanı, adamın yerə baxanı.

• Dow+halloo till you are out of the wood.
Arxı hoppanmamış “hop” demə.

• If you run after two hares you'll catch neither.

Bir əldə iki qarpız tutmazlar.

• Curiosity killed a cat.

Çox istəyən azdan olar.

• Who has never tasted bitter knows not what is sweet.

Acının dadını bilməyən şirinin qədrini bilməz.

• Dry bread at home is better than roast meat abroad.

Öz evindəki quru çörək xaricdəki qızardılmış ətdən yaxşıdır.

• He who would catch fish must not mind getting wet.

Könlünə balıq düşənin ayağı suda gərək.

Atalar sözlərindən yazılı ədəbiyyatda da geniş şəkildə istifadə olunur. Abbas Səhhətin “Yoxsulluq eyib deyil”- Poverty is not shame, Nəcəf bəy Vəzirovun “Daldan atılan daş topuğa dəyər”, “Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük”, “Sonrakı peşmançılıq fayda vermir”, “Thrown from branch says to hell”, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin “Yeyərsən qaz ətini, görərsən ləzzətini” əsərlərinin adları şifahi xalq ədəbiyyatından götürülmüşdür. “If you eat goose, you will see the taste”.

İngilis atalar sözlərində Azərbaycan atalar sözləri kimi əsas ideyanı yadda saxlamaq üçün qafiyə sözlərdən istifadə olunur. Məsələn:

• No sweet without a sweat.

İşləməyən dişləməz.

• Man proposes, gool disposes.

Sən saydığını say, gör fələk nə sayır.

• More haste, less speed.

Tələsən təndirə düşər.

Atalar sözləri ayrı-ayrı əsərlərdə yaşayan dünyagörmüş, müdrik, etibarlı, qəhrəman ataların, babaların, alp-ərlərin yaddaşlarda qalan, yaşadılan vəziyyət, nəsihətlərin əmanət möhürlü xasiyyət-nəmələrdir. Bu hikmətli sözlərin seyrini duymaq, ona hər yeni insan cəmiyyətində məqamına görə yenidən nəfəs vermək, yaşatmaq borcumuzdur.

Əsrlər boyu mübarizələr, müharibələr şəraitində yaşayan, yadelli işğalçıların dəhşətli hərbi meydanına çevrilən, yeraltı, yerüstü dəfinələri ilə son dərəcə zəngin olan torpağımızın alp-ərlərini, bu müqəddəs torpağın sərhədlərini göz

bəbəyi kimi qorumağa çağıran ulu müdriklər el birliyini, söz birliyini döyüş himni kimi nəsillərdən-nəsillərə ötürmüşlər. “El bir olsa dağ oynadar yerindən”, ”Tək əldən səs çıxmaz” kimi qulaqlarda sırğa olacaq nəsihətlər yaratmışlar.

İndi torpaqlarımız azad olmuş Azərbaycanın böyüməklə olan gəncliyinin qəhrəmanlıq ruhunda formalaşması üçün işlək məqamını, öz təravətini, duyumunu saxlayan atalar sözlərinin tədris olunması zəruridir. Hər bir dərstdə bu qəhrəmanlıq nümunələri olan hikmətli sözlərin həm azərbaycanca, həm ingiliscə qarşılığını təqdim etmək vacibdir. Məsələn:

- Better a glorius death than a shameful. Şərəfli ölüm, şərəfsiz həyatdan yaxşıdır.
- Courage can more mountains. İgidlik dağı tərpedər.
- Better die standing than liw kneeling.

Ədəbiyyat:

1. Əhmədova, Ş. İngilis dilində atalar sözləri və zərb-məsəllərə dair leksik və qrammatik testlər: Metodik vəsait. – Bakı, - 2007. -s. 8
2. İmanov, S. Ali məktəblərdə xarici dillərin tədrisi prosesində tələbələrin mənəvi tərbiyəsi. – Bakı, - 2012. -s. 14
3. Кузьмин, С.С. Шадрин, Н.Н. Русско-английский словарь пословиц и поговорок. – Москва: Дом печати Вятка, - 1989. -с. 29
4. Martin, A. Manse, A. Dictionary of contemporary idioms

Diz üstə yaşamaqdansa, ayaq üstə ölmək yaxşıdır.

- Fortune favors the brave.

Bəxt qəhrəmanlara gələr.

Problemin aktuallığı. Müstəqillik dövründə ingilis dilinin öyrənilməsi dünyaya inteqrasiya etmək üçün xüsusi aktuallıq kəsb edir. Bununla yanaşı milli dəyərləri qorumaq, digər xalqların milli-mənəvi dəyərlərinə hörmətlə yanaşmaq və öyrənmək zamanəmizin tələbidir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə qloballaşma dövründə xarici dilləri öyrənmək və eyni zamanda milli xüsusiyyətləri qorumaq tövsiyə olunur. Bu məqsədlə atalar sözlərindən və onun ingilis dilinin ekvivalentlərindən istifadə məsələləri şərh edilir.

Problemin praktik əhəmiyyəti: qloballaşma dövründə gənclərin milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub gələcək nəsillərə ötürməsi digər müəllimlərin də təcrübəsində istifadə edilə bilər.

E -mail: mila.aliyeva@mail.ru

Rəyçilər: *filol.ü.fəls.dok.* A. Nəzərova,
filol.ü.fəls.dok.,dos. Q. M. Məmmədova

Redaksiyaya daxil olub: 19.11.2021.